

Anim na taon ng Rice Liberalization Law: Lumulubhang krisis sa bigas

Pambungad

Sa panahong itinulak ito ng mga ekonomista, mambabatas, at malalaking negosyo, pinangalandakan nilang magmumura ang bigas at uunlad ang lokal na industriya ng bigas dahil sa Rice Liberalization Law (RLL).

Pero pawang kabaligtaran ang nangyari. Naging mas malubha pa ang krisis sa bigas mula nang ipatupad ang RLL kahit kumpara sa dati nang binansot at pinabayaan nitong kalagayan. Taliwas sa islogang “masagang ani at mataas na kita” ng Department of Agriculture (DA) sa ilalim ng nagdaang rehimeng Duterte, nanatiling matamlay ang ani at naging mas mababa pa ang kita ng magsasaka ng palay. Gayundin, sa halip na tumungo sa “masaganang agrikultura at maunlad na ekonomiya,” na mas abstraktong islogan ng DA sa ilalim ngayon ng rehimeng Marcos Jr., ang lokal na industriya ng bigas at kabuuang agrikulturang Pilipino ay lalong nalulugmok sa krisis at ang kabuuang ekonomya ay lalong nababansot.

Anim na taon mula nang ipatupad ito, ano nga bang mga ibinunga ng RLL?

Ang Rice Liberalization Law (RLL)

Maikling kasaysayan

Ang Rice Liberalization Law (RLL) ay bunga ng pagiging kasapi ng Pilipinas sa World Trade Organization (WTO) noong 1995, isang organisasyong nagtataguyod ng neoliberal na globalisasyon at malayang kalakalan. Sa pamamagitan ng WTO Agreement on Agriculture (AoA), isinulong ang pagbawas ng suporta sa lokal na produksyon, pag-alis ng proteksyon sa mga imported na produkto, at pagtapyas ng subsidiya sa eksportasyon.

Bilang pagtupad sa AoA, ipinatupad noong 1996 sa ilalim ni Pangulong Fidel V. Ramos ang Republic Act 8178 o Agricultural Tariffication Act (ATA), na nagtanggag ng quantitative restrictions (QR) sa lahat ng produktong agrikultural maliban sa bigas. Dahil dito, bumagsak ang lokal na produksyon ng ilang produkto tulad ng bawang, na mula sa pagiging 100% self-sufficient noong 1995 ay bumaba sa 5.5% pagsapit ng 2022.

Dahil sa malakas na protesta ng mga magsasaka, napanatili ng Pilipinas ang QR sa bigas hanggang 2017 sa pamamagitan ng sunod-sunod na negosasyon. Gayunman, matagal nang itinutulak ng World Bank ang liberalisasyon ng industriya ng bigas, at sinuportahan pa nito ang RLL noong 2019 gamit ang \$400-milyong development policy loan.

Pangunahing Laman ng Rice Liberalization Law (RLL)

Ipinasa ang Rice Liberalization Law (RA 11203) noong Pebrero 14, 2019 sa ilalim ng administrasyong Duterte, sa kabila ng pagtutol ng mga magsasaka. Ang batas ay itinulak ng mga imperyalistang institusyon at ng mga lokal na naghaharing-uri. Pangunahing may-akda nito si Senador Cynthia Villar, habang bumoto pabor dito sina Angara, Ejercito, at Binay. Sina Poe at Pimentel ay nagpahayag ng suporta ngunit hindi bumoto, at absent si Bam Aquino. Si Gloria Arroyo ang Speaker ng Mababang Kapulungan noong panahong iyon.

Binago ng RLL ang Agricultural Tariffication Act (ATA) sa mga sumusunod na paraan:

- *Inalis ang quantitative restriction (QR) sa imported na bigas at pinababa ang taripa.*
- *Pinaliit ang papel ng National Food Authority (NFA), na hindi na maaaring direktang magbenta sa palengke at naging taga-imbak na lang ng reserba.*
- *Inilipat sa mga pribadong negosyo ang importasyon ng bigas.*
- *Lumikha ng Rice Competitiveness Enhancement Fund (RCEF) na pinondohan mula sa makokolektang taripa, at sinabing para ito sa suporta sa mga magsasaka ng palay hanggang 2024.*

Noong 2021, sa gitna ng pandemya, inamyendahan ito ng RA 11598 upang magbigay ng direktang ayuda (Cash Assistance to Farmers) mula sa taripa hanggang 2024.

Noong 2024, muling inamyendahan ito sa pamamagitan ng RA 12078, na nagbigay ng karagdagang kapangyarihan sa pangulo sa ilalim ng deklarasyon ng “food security emergency.” Sa ilalim nito, pinayagan ang Department of Agriculture na:

- *Magbenta ng NFA buffer stock sa DSWD, NDRRMC, LGUs, at publiko.*
- *Palitan ang nabawasang reserba sa pamamagitan ng pagbili ng lokal na palay.*
- *Mag-import ng bigas sa pamamagitan ng mga kontratang government-to-government.*
- *Pinalawig din ang RCEF at tinaasan ang taunang pondo nito mula Php15 bilyon tungo sa kabuuang Php30 bilyon, na palalawigin hanggang 2031.*

Dagdag-Gastos sa ilalim ng Rice Liberalization Law (RLL)

Lalong lumaki ang gastusin ng gobyerno kaugnay ng bigas mula nang ipatupad ang Rice Liberalization Law (RLL). Mula sa dating taunang badyet na Php7 bilyon hanggang 2019, tumaas ito sa karaniwang Php22 bilyon mula 2020. Umabot ito sa halos Php20 bilyon noong 2020, Php16 bilyon noong 2021–2022, at halos nadoble sa Php30 bilyon noong 2023 at 2024 na ang pinakamataas sa kasaysayan. Bumaba muli ito sa Php21 bilyon ngayong 2025.

Kalakhan ng pondong ito ay mula sa regresibong buwis tulad ng TRAIN Law at 12% digital VAT, at sa mga dayuhang utang na may interes at kondisyon. Kasalukuyang kumukuha ang Department of Agriculture ng bagong USD 1 bilyong utang mula sa World Bank para sa tinatawag na “climate-resilient” rice program.

Bukod dito, may taunang nakokolektang rice tariffs na umaabot sa kabuuang mahigit Php133 bilyon mula 2019 hanggang 2024, o katumbas ng Php22 bilyon kada taon. Sa halagang ito, Php10 bilyon ang nakalaan sa Rice Competitiveness Enhancement Fund (RCEF) at ang natitira ay sinasabing para pa rin sa rice industry. Gayunman, maliit ang napapala ng mga magsasaka at mamamayan mula rito, lalo pa’t laganap ang katiwalian sa paggamit ng pondo, ayon sa ulat ng Commission on Audit noong 2021.

Kahit pa gamitin nang tama, hindi sapat ang mga halagang ito para buhayin ang lokal na industriya ng bigas. Ayon sa panukalang Rice Industry Development Act (RIDA), kailangan ang hindi bababa sa Php185 bilyon sa unang tatlong taon at Php27 bilyon taun-taon para tunay na masagip ang sektor.

Bukod sa aktuwal na gastusin, malaki rin ang nawalang kita ng gobyerno dahil sa sunod-sunod na pagbaba ng taripa sa bigas. Mula sa dating 50%, ibinaba ito sa 40% noong 2019, tapos ay sa 35% sa ilalim ng EO 135 noong 2021, at pinalawig ng EOs 171, 10, at 50 hanggang 2024. Sa EO 62 ng administrasyong Marcos Jr., lalo pa itong ibinaba sa 15% hanggang Disyembre 2027. Ayon sa mga pagtataya ng Federation of Free Farmers at Bureau of Customs, umabot na sa hindi bababa sa Php38 bilyon ang nawalang kita ng estado mula 2019 hanggang 2024 na isang malinaw na subsidiyo pabor sa importers at dayuhang interes.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
National Rice Program	P7.4 bilyon	P19.5 bilyon	P15.5 bilyon	P15.78 bilyon	P30.2 bilyon	P30.8 bilyon	P21 bilyon
Rice tariff collection	P46.6 bilyon			P22.74 bilyon	P30 bilyon	P34 bilyon	--

P38 bilyon ang nawalang kita ng gobyerno dahil sa mas mababang taripa mula 2019 hanggang 2024.

Rehimen	Petsa	Patakaran	Taripa	Epektibidad	Tinatayang nawalang kita
Duterte	Peb. 14, 2019	RLL	50% → 40%		P25 bilyon
	May 15, 2021	EO 135	40% → 35%	May 2022	
	May 21, 2022	EO 171	35%	Dis 2022	
Marcos Jr.	Dis. 29, 2022	EO 10	35%	Dis 2023	
	Dis. 22, 2023	EO 50	35%	Dis 2024	<i>nda</i>
	Hun. 20, 2024	EO 62	35% → 15%	Dis 2027	P13 bilyon

Anim na ibinunga ng anim na taon ng Rice Liberalization Law

Kumpara sa dati nang binansot at pinabayaan nitong kalagayan, naging mas malubha pa ang krisis sa bigas mula nang ipatupad ang RLL. Sa ilalim nito: 1) nanatiling nakapako ang produksyon ng palay, 2) bumaba ang kita ng magsasaka ng palay, 3) lumaki ang kontrol sa suplay at bahagi sa presyo ng rice traders, 4) dumoble ang importasyon ng mas kaunting rice importers, 5) bumibilis na muli ang pagtaas ng presyo ng bigas, at 6) lumubha ang kawalang-seguridad sa pagkain.

1. Nakapako ang produksyon ng palay

Kabaligtaran sa islogang “masagang ani at mataas na kita” ng DA sa ilalim ng nakaraang rehimeng Duterte, nanatiling nakapako ang ani at bumaba pa nga ang kita ng magsasaka ng palay sa ilalim ng RLL.

Halos walang pinagbago sa lokal na produksyon ng palay kahit bilyon-bilyon ang pondong inilaan para umano paunlarin ito. Katunayan, mas malubha pa ang performance nito sa nakaraang anim na taon ng RLL kaysa sa dati nang malamya rin nitong kalagayan dahil sa malaon nang kapabayaang gobyerno.

Kinatatangian na ng istagnasyon ang lokal na industriya ng bigas sa mga taon bago pa ang RLL. Kakarampot ang itinaas ng eryang sinaka (100 libong ektarya), bolyum na nalikha (1.1 milyong MT), at produktibidad (0.2 MT/ektarya) ng palay sa nakaraang anim na taon bago ang RLL. Pero sa ilalim nito, nabawasan pa ng 200 libong ektarya ang area harvested ng palay mula 2018; samantalang walang itinaas at nanatiling nakapako sa 19 milyong MT ang bolyum ng produksyon ng palay, at sa humigit-kumulang 4 MT/ektarya ang produktibidad nito.

<i>Rice</i>	2012	2018	2024
<i>Area harvested</i>	4.7 milyong ektarya	4.8 milyong ektarya	4.6 milyong ektarya
<i>Volume produced</i>	18.0 milyong MT	19.1 milyong MT	19.1 milyong MT
<i>Yield per hectare</i>	3.8 MT/ektarya	4.0 MT/ektarya	4.1 MT/ektarya

2. Bumaba ang kita ng magsasaka ng palay

Samantala, bumagsak ang kita ng magsasaka ng palay. Kasunod ito ng pagtaas pa ng gastos sa produksyon at pagbaba ng presyo ng palay. Nabawasan ng P1.9/kilo ang karaniwang kita ng magsasaka ng palay mula P8.4/kilo noong 2018 tungong P6.5/kilo na lang nitong 2023. Mas masahol pa ito kaysa sa nakaraang anim na taon bago ang RLL sa pagitan ng 2013 at 2018 kung kailan may kakarampot itong itinaas na P3.44/kilo.

Palay	2013	2018	2023
Gastos sa produksyon	P11.97/kilo	P12.00/kilo	P13.38/kilo
<i>Farmgate price</i>	P16.93/kilo	P20.40/kilo	P19.88/kilo
Kita ng magsasaka	P4.96/kilo	P8.40/kilo	P6.50/kilo

Sa bawat ektarya, nabawasan ang kita ng magsasaka ng palay nang P6,268 sa pagitan ng 2018 bago ang RLL at 2023 o limang taon sa ilalim nito. Mas masahol din ito kaysa P9,641/ektarya pagtaas bago ang RLL sa pagitan ng 2013 at 2018. Katunayan, ang karaniwang kitang P10,836/ektarya noong 2022 ay pinakamababa na mula 2007 o halos dalawang dekada ang nakakaraan.

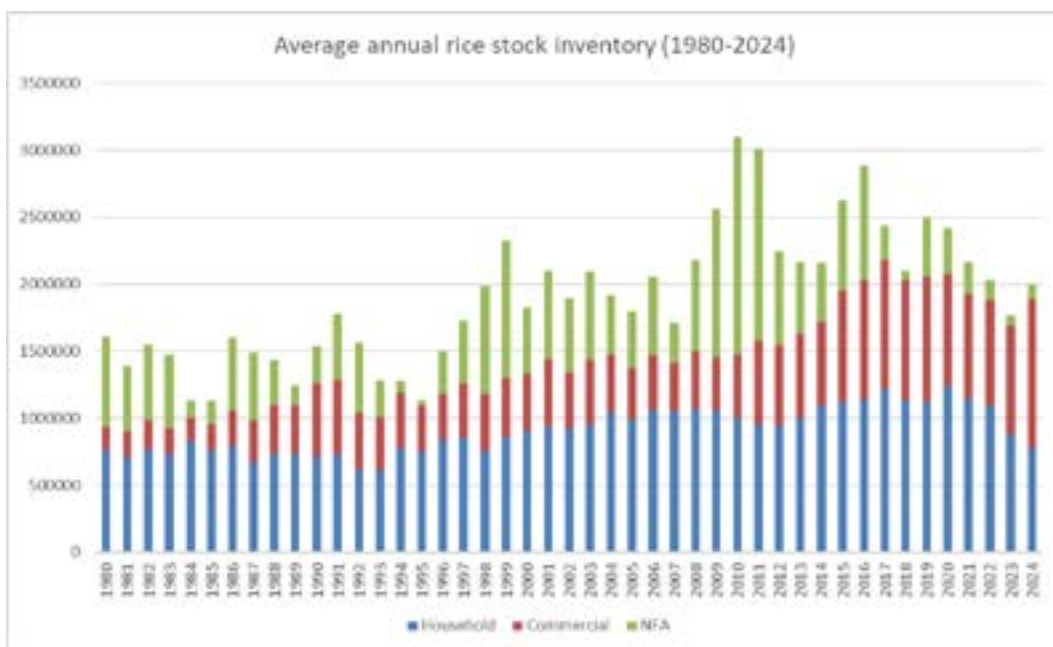
Netong kita kada ektarya	2013	2018	2023
	P23,712	P33,353	P27,085

Ang mas malalaki at mas madadalas na pagkalugi o pagkabangkrap, at, kung gayon, mas malalim na pagkakautang ng mas maraming magsasaka ay may pangmatagalang mapanirang epekto hindi lang sa mga indibidwal na pamilya kundi sa buong lokal na industriya ng bigas. Tinutulak nito palayo sa produksyon ng palay pareho ang kapital at lakas-paggawa ng uring magsasaka. Nagbubunga ito ng pagpapalit-tanim tungo sa ibang pinagpapalagay na mas mabentang cash crop, o pagbebenta ng lupang palayan para palitan-ng-gamit tungo sa pinagpapalagay na mas mapagkakakitaang operasyon sa lupa, o pag-iwas sa trabaho sa palayan kapalit ng pinagpapalagay na mas kumikitang kabuhayan o trabaho sa ibang tanim o sa labas na mismo ng agrikultura.

3. Lumaki ang kontrol sa suplay at bahagi sa presyo ng rice traders

Lumaki ang bahagi ng suplay na hawak ng traders habang bumagsak ang sa gobyerno. Sa pagitan ng 2013 at 2018, karaniwang 47% ng rice stocks ang nasa households o mga kabahayan, 34% ang nasa commercial, at 19% ang nasa NFA. Nitong 2019 hanggang 2024, habang nanatiling 49% ng suplay ang nasa mga kabahayan, tumaas ang bahaging nasa traders tungong 41% matapos lumiit ang bahaging nasa NFA na may 10% na lang. Tila napunta sa pribadong traders ang bahagi ng suplay na hawak dati ng gobyerno. Ang 56% bahagi sa kabuuang rice stock ng commercial nitong 2024 ang pinakamalaking bahagi na nito mula pa 1980.

Rice stock	2013-2018	2019-2024
Household	47%	49%
Commercial	34%	41%
NFA	19%	10%

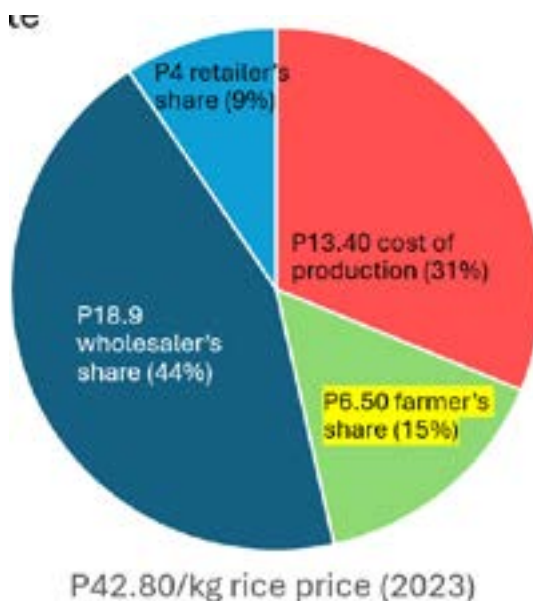
Taon-taon namang bumagsak ang dati nang maliit na bolyum at bahagi sa kabuuang produksyon ng nabibiling lokal na palay ng NFA. Sa taong 2023, mas maliit pa sa kalahating porsyento ang kabuuang nabili nitong lokal na palay.

NFA procurement	2019	2020	2021	2022	2023
Palay (MT)	731,744	683,132	460,482	299,648	78,419
Bahagi sa kabuuang produksyon	3.89%	3.54%	2.31%	1.52%	0.39%

Lalong nawalan ng kakayahan ang gobyerno na iregula ang presyo. Tumaas pareho ang presyo sa bultuhan at tinging pagbebenta ng bigas habang nanatiling nakapako ang presyo sa farmgate ng palay ayon sa PSA. Sa anim na taon bago at matapos ipatupad ang RLL, nanatiling P18.4/kilo ang karaniwang presyo ng palay sa farmgate. Pero sa anim na taon matapos ipatupad ang RLL, parehong nadagdagan ang karaniwang presyo ng bigas nang P2/kilo sa bultuhan at nang P3.5/kilo sa tingi.

Average price	2013-2018	2019-2024
Farmgate	P18.4/kilo	P18.4/kilo
Wholesale	P35.0/kilo	P37.0/kilo
Retail	P37.4/kilo	P40.9/kilo

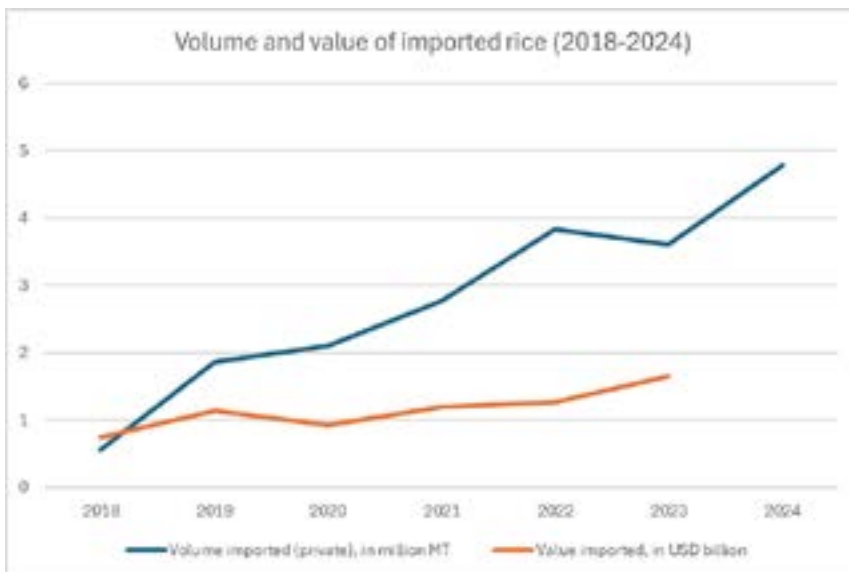
Sa gayon, lumaki ang bahagi ng traders sa kabuuang presyo ng bigas habang lumiit ang sa magsasakang produser. Nitong 2023, sa P42.80/kilo karaniwang retail price ng bigas, P4/kilo (9%) ang bahagi ng retail trader, P18.9/kilo (44%) ang sa wholesale, P6.5/kilo ang sa magsasaka (15%), at P13.4/kilo (31%) ang gastos sa produksyon. Sa kabuuan, mahigit kalahati (53%) ang bahagi ng traders sa presyo ng bigas nitong 2023.

Ang retail traders, na may pinakamaliit na bahagi sa presyo, ang una at direktang tatamaan ng mga pabalat-bungang maximum suggested retail price (MSRP) ng rehimeng Marcos Jr. Kinabibilangan ito ng mga vendor at maliliit na nangungupahan ng pwesto.

4. Dumoble ang importasyon ng mas kaunting rice importers

Naging mas konsentrado sa mas maliit na bilang ang mas malaking importasyon ng bigas. Mahigit dumoble (139%) ang bolyum ng imported na bigas mula 2 milyong MT noong 2018 tungong 4.78 milyong MT nitong 2024. Mahigit nadoble (124%) rin ang halaga nito mula USD 737 milyon noong 2018 tungong USD 1.65 bilyon nitong 2023. Pero sa gitna nito, lumiit ang bilang ng mga importer mula 217 kumpanya noong 2019 tungong 154 na lang nitong 2024.

Rice importers	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	217	193	154	152	145	154

Noong 2019, inimport ng 10 pinakamalalaking kumpanya ang 23.6% ng kabuuang bolyum ng imported na bigas. Pero nitong 2024, umabot na sa 39.5% ng kabuuang bolyum ang inimport ng 10 pinakamalalaking kumpanya pa lang.

Pinakamalalaking importer, 2024	Bolyum ng inimport (MT)	% sa buong bolyum
1. BLY Agri Venture Trading	326,009.04	6.82%
2. Atara Marketing Inc	274,385.30	5.74%
3. Orison Free Enterprise Inc.	195,199.45	4.08%
4. KING B COMPANYY	189,798.28	3.97%
5. MACMAN RICE AND CORN TRADING	185,734.30	3.88%
6. RBS Universal Grains Traders Corp	168,480.62	3.52%
7. River Valley Distribution, Inc.	163,110.00	3.41%
8. SODATRADE CORPORATION	136,120.00	2.85%
9. LUCKY BUY AND SELL	130,124.00	2.72%
10. Vitram Marketing Inc.	117,533.88	2.46%
Total	1,886,494.87	39.56%

5. Bumibilis ang pagtaas ng presyo ng bigas

Habang malalim at pangmatagalan ang mga naging pinsala sa lokal na industriya ng palay, papataas at bumibilis pa ang pagtaas ng presyo ng bigas ngayon matapos ang mababaw at panandaliang pagbaba nito dahil sa pagbaha ng imported na bigas sa tulak ng RLL.

Bahagyang bumaba ang presyo ng bigas noong 2019 matapos ang unang bugso ng importasyon sa ilalim ng RLL. Mula sa karaniwang 1 milyong MT lang na taunang bolyum ng iniimport na bigas sa pagitan ng 2012 at 2018, bumaha ang 3.12 milyong MT imported na bigas sa unang taon lang ng RLL noong 2019. Pumasok sa bansa ang bolyum ng imported na bigas na katumbas ng bolyum ng importasyon para sa mahigit tatlong taon. Mula noon, hindi na rin bumaba sa 2 milyong MT ang taunang iniimport na bigas sa bansa. Sa kabila ng tuloy-tuloy na pagbaha ng imported, bumagal ang pagbaba ng presyo ng bigas sa gitna ng pandemyang Covid at mga militaristang lockdown noong 2020 at 2021. Mula noon, taon-taon na uling tumataas at bumibilis pa ang pagtaas ng presyo ng bigas. Sa pagitan ng 2018 at 2024, tumaas na ng 17% ang presyo ng bigas sa buong bansa. Damang-dama lalo ng pinakamaralita (mga magsasaka atbp. anakpawis sa kanayunan din) ang pagtaas na ito. Sa parehong panahon, tumaas lang ng 14% ang minimum wage sa NCR. Malaganap pa ang walang pormal o kahit anong trabaho, at mas mababa pa ang sahod sa ibang mga rehiyon at sa sektor ng agrikultura. Ang mga magsasaka mismo ng palay ay bumagsak pa nga ang kita.

Rice price index, 2018=100	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	95.8	92.2	91.6	93.5	101.1	117.1

6. Lumubha ang kawalang-seguridad sa pagkain

Lumubha ang kawalang-seguridad sa bigas at pagkain, at naging higit na palaasa sa dayuhan ang buong bansa. Mapanganib ito dahil manipis at mabuway (thin and volatile) ang pandaigdigang kalakalan sa bigas.¹ Kalakhang kinokonsumo ang bigas kung saan ito nililikha kaya 7% lang ng kabuuang produksyon ng bigas ang umiikot sa pandaigdigang pamilihan. Sa ilalim ng RLL, sumirit ang rice import dependency ng bansa mula 14% noong 2018 tungong 23% nitong 2022.

Bukod sa pagkain, apektado rin ang iba pang industriyang karugtong ng palay. Ang pagkabansot ng lokal na produksyon ng palay at bigas ay nagpapabansot din sa mga industriyang kailangan nito (o upstream, gaya sa seeds, inputs, tools) at kailangan ito (o downstream, gaya sa milling, pakain, at pagkain). Noong 2019 pa lang ay aabot na sa 6,000 millers ang nagtigil ng operasyon.² Sa pagitan ng 2012 at 2022, nawalan ng rice and corn mills ang kabuuang 1,040 barangay sa buong bansa. May 16,476 barangay ang may rice and corn mills noong 2012 pero 15,436 barangay na lang ito nitong 2022.³

Nangangahulugan din ito ng pagkalusaw ng mga hanapbuhay at pagtindi ng kompetisyon pababa para sa sahod. Hindi nakapagtataakang lumala ang kahirapan at kagutumang dinaranas ng mamamayan sa parehong panahon. Sa regular na sarbey ng Social Weather System, bahagyang nabawasan ang self-rated poverty, food poverty, at hunger sa huling anim na taon bago ang RLL mula 2012 hanggang 2018. Pero naging mas malubha pa lahat ng ito matapos ang anim na taon ng RLL nitong 2024. Ang 57% self-rated poverty at 44% self-rated food poverty sa 2024 ay pinakamataas na mula 2003.

	2012	2018	2024
Self-rated poverty	52%	48%	57%
Self-rated food poverty	41%	33%	44%
Self-rated hunger	19.9%	10.8%	20.2%

Pagsasara: Krisis sa bigas, krisis ng malapyudalismo

Ang krisis sa bigas ay mas malalim pa sa usapin ng suplay at presyo — ito ay salamin ng krisis ng malapyudal na lipunan at ekonomya ng Pilipinas. Ginamit ng mga imperyalistang institusyon ang atrasado at pyudal na kalagayan ng agrikultura upang itulak ang Rice Liberalization Law (RLL) sa pamamagitan ng mga kasabwat na burukrata. Sa halip na solusyon, lalo nitong pinatindi ang pyudal na pagsasamantala: maraming magsasaka ang tumitigil sa pagtanim, napipilitang magsangla o magbenta ng kanilang lupa't kagamitan, at lalong nalulugmok sa utang at kawalan.

1 <https://nyaspubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/nyas.12540>

2 <https://www.philstar.com/business/2019/07/30/1938951/more-rice-mills-stop-operations>

3 <https://www.philstar.com/business/2025/01/02/2411192/rice-corn-mills-close-shop-over-1000-barangays>

Pinalawak din ng RLL ang kapangyarihan ng mga komersyante at importers, habang pinatitindi ang monopolyo ng iilang panginoong-maylupa at kapitalista. Nalulustay ang likas-yaman at lakas-paggawa ng bansa, at nagiging mas talamak ang land-use conversion, kawalan ng disenteng trabaho, at pagdagsa sa mababang-sahod na kontraktwal na trabaho sa lungsod. Samantala, ang lumolobong gastusin ng gobyerno na diumano’y para sa bigas ay nagiging daan sa mas matinding korapsyon at patronage politics, at mas pinatitindi pa ang pag-asa sa dayuhang utang at kapital.

Tunay na Reporma sa Lupa at Pambansang Industriyalisasyon

Hindi mapapawi ang krisis sa bigas kung mananatili ang monopolyo sa lupa at kontrol ng dayuhan sa agrikultura. Hindi sapat ang pagtaas ng badyet o paggamit ng makabagong teknolohiya kung kontrolado pa rin ito ng iilan. Kailangang basagin ang monopolyo sa lupa, input, makinarya, puhunan, at distribusyon sa sektor ng bigas. Ito ang esensya ng tunay na reporma sa lupa, na dapat ipatupad kasama ng isang pambansang industriyalisasyon.

Dapat tayong magkaroon ng sariling plano para sa industriyalisasyon ng bigas — mula sa produksyon ng binhi at makinarya hanggang sa lokal na pagproseso at pagbebenta. Hindi rin dapat padiktahan ng mga dayuhang “payo” ang mga polisiya ng pamahalaan. Sa ganitong balangkas lang matitiyak ang abot-kayang presyo ng bigas, sapat na suplay, at disenteng kabuhayan para sa lahat.

Ang pambansa-demokratikong programa reporma sa lupa at industriyalisasyon ang dapat maging sentro ng solusyon. Dapat ibasura ang RLL at isabatas ang Rice Industry Development Act (RIDA) at Genuine Agrarian Reform Bill (GARB) bilang alternatibong programa. Ngunit sa kasalukuyang sistema at pamahalaan, walang maaasahang tunay na pagbabago.

Lalong pinatitingkad ng kalagayan ang humihigpit na pangangailangan para sa tunay na repormang agraryo at pambansang industriyalisasyon. Sa gayon, kailangang higit na pasiglahin ang pambansa-demokratikong pakikibaka. Ang krisis sa bigas ay problema ng malawak na mayorya ng mamamayan at direkta nitong sinasapul ang mga sentral na problema sa lipunang Pilipino: imperyalismo, pyudalismo, at burukrata-kapitalismo. Makatwiran lang na abutin ang lahat ng sektor na apektado nito mula sa mga tagalikhang magsasaka, tagaprosesong millers, maliliit na manininda, maliliit na negosyo sa pagkain, at buong mamamayang kumakain ng bigas. Dapat ilinaw ang ugat ng krisis na ito at kung gayon ang mga pangmatagalan at pundamental na solusyon.

Walang aasahang kagyat na solusyon sa ilalim ng kasalukuyang gobyerno at balangkas nito ng mga patakaran. Ang mga kagyat na hakbang pasulong ay nasa pagbubuo sa pagkakaisa ng mamamayan para tutulan ang mga patakarang nagpapalala sa krisis sa bigas, agrikultura, at kabuuang ekonomya ng bansa. ###

Ang sulating ito ay mula sa praymer ng Kilusang Magbubukid ng Pilipinas